

“ Ο κόσμος υποφέρει από μια δικτατορία απουσίας εναλλακτικών. Οι ιδέες από μόνες τους δεν είναι σε θέση να ανατρέψουν αυτή τη δικτατορία, αλλά χωρίς ιδέες δεν είναι εφικτή η ανατροπή ”

ΡΟΜΠΕΡΤΟ ΟΥΝΓΚΕΡ,
Καθηγητής της Νομικής
στο Χάρβαρντ

Φάκα dei Greci

του ΓΙΩΡΓΟΥ Μ. ΧΑΤΖΗΣΤΕΡΓΙΟΥ*

Είναι γνωστό ότι το κύριο χαρακτηριστικό του τρόπου με τον οποίο έχει οικοδομηθεί η μεταπολεμική Ελλάδα δεν είναι η «επιστημονική προσέγγιση» (δηλαδή, η συστηματική ανάλυση με όλα τα δεδομένα καθαρά πάνω στο τραπέζι), αλλά η «καπατσούνη» (με άλλα λόγια, η ικανότητα για ψάρεμα στα θολά νερά). Εννοείται ότι η γενικευμένη απαξίωση της μελέτης ως εργαλείου για τη διαχείριση της κατάστασης δεν αφορά μόνο το πεδίο των κατασκευών, αλλά συνολικά τον τρόπο με τον οποίο γίνονται οι δουλειές και οπωσδήποτε τον τρόπο με τον οποίο συναρθρώνεται

η πολιτική εξουσία με τις εξελίξεις στην Ελλάδα.

Από τον Πόλεμο μέχρι σήμερα

Μεσούντος του Β΄ Παγκοσμίου πολέμου, και ενώ η Γαλλία είναι βαριά ηττημένη και υπό γερμανική κατοχή, ο Ζαν Μονέ -ένα από τα νεαρότερα μέλη του γαλλικού πολιτικού κατεστημένου- καταφεύγει με τους συνεργάτες του στην Ουάσιγκτον, όπου σε συνεργασία με την εξόριστη γαλλική κυβέρνηση εκπονούν ένα σχέδιο μακράς πνοής για τον τρόπο με τον οποίο θα πορευτεί η Γαλλία μετά τον πόλεμο. Το σχέδιο Μονέ -όπως ονομάστηκε προς τιμήν

αυτού του εμπνευσμένου Ευρωπαίου τεχνοκράτη- αποτέλεσε κατά γενική ομολογία τον κινητήρα της απογείωσης της γαλλικής οικονομίας για πολλές δεκαετίες.

Την ίδια περίπου εποχή, στο Κάιρο, μια σειρά από Έλληνες πολιτικούς (ο ποιητής Γιώργος Σεφέρης χρησιμοποιεί πολύ οξύτερες εκφράσεις) συνωθείται γύρω από τον Λίπερ, Βρετανό αξιωματούχο που διαχειρίζεται τα ελληνικά πράγματα, μήπως και ανεβάσουν τις μετοχές τους στην εξόριστη πολιτική σκηνή. Μέσα σ' αυτό το κλίμα οποιαδήποτε σκέψη για την εκπόνηση κάποιου Σχεδίου, σαν αυτό του Μονέ, για τη μεταπολεμική ανάπτυξη της

* Πολιτικός μηχανικός και συγγραφέας. Από τις εκδόσεις «Αλεξάνδρεια», κυκλοφορούν τα βιβλία του: «Η Γη τρέμει! Άνθρωποι και κατασκευές σε έναν κόσμο που αλλάζει» και το μυθιστόρημα «Σου έχει μείνει καθόλου περιουσία;».

κε), ούτε κατά τη μέχρι τώρα θητεία στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Ούτε βέβαια και τώρα. Σήμερα, στη μέση μιας καταστρεπτικής κρίσης, είναι κραυγαλέα η απουσία ενός στρατηγικού σχεδιασμού για την ανάδειξη των υλικών και νοητικών πόρων της χώρας και την αξιοποίησή τους σε νέα βάση. Τα μόνα σχέδια που γνωρίζουμε είναι αυτά των πιστωτών.

Τι σχέδιο;

Ένα σχέδιο μακράς πνοής δεν μπορεί να είναι κατάλογος ευχών ή συνθημάτων, ούτε μπακάλικος υπολογισμός για τη διαχείριση του επόμενου μήνα. Επί δεκαετίες συντάσσονται κάθε τόσο τέτοιοι κατάλογοι, για να πεταχτούν τελικά στις χωματερές, αφού δεν τους υποστηρίζουν καν οι συντάκτες τους.

Ένα τέτοιο σχέδιο πρέπει να απαντά πειστικά στα μεγάλα ερωτήματα: «Πώς θα αποκτήσουμε μία σοβαρή, αποδοτική και υψιπετή Δημόσια Διοίκηση;» (για χρόνια τώρα οι μόνες και μάλιστα μη συστηματικές κουβέντες που ακούγονται, αφορούν στενά τον αριθμό των δημοσίων υπαλλήλων και τίποτα παραπέρα). «Πώς θα αξιοποιήσουμε τα κρίσιμα συγκριτικά πλεονεκτήματα της χώρας μας, δηλαδή, το κλίμα και τη γεωγραφική της θέση, στήνοντας τις πόλεις μας σε νέες βάσεις;» (ενδεχομένως κατεδαφίζοντας και ανεγείροντας εκ νέου ολόκληρα τμήματά τους ώστε να προσδώσουμε σ' αυτές ελκυστικά χαρακτηριστικά και νέα δυναμική). «Πώς θα διαχειριστούμε τον τουρισμό;» (όπου, εκτός όλων των άλλων παραλογισμών, οι μεγάλες ξενοδοχειακές επιχειρήσεις στήθηκαν με επιδοτήσεις και συνεχίζουν αενάως να επιδοτούνται ως προβληματικές, σε έναν τόπο ευλογημένο για τέτοιες δραστηριότητες). «Πώς θα δώσουμε τη μάχη της καινοτομίας ώστε να κάνουμε τις υπηρεσίες μας εξαγωγίμες;». «Πώς μπορούν να γίνουν όλα αυτά με γνώμονα την κοινωνική δικαιοσύνη;».

Και, βεβαίως, ένα τέτοιο σχέδιο δεν μπορεί παρά να αφορά και τα «ψιλά γράμματα». Για παράδειγμα, δεν πρέπει να απαιτείται από τους υπουργούς, τους περιφερειάρχες, τους δημάρχους, αλλά και από τους διοικητές των οργανισμών ή των νοσοκομείων να εκπονούν με το διορισμό τους τα δικά τους σχέδια και με την ολοκλήρωση της θητείας τους να λογοδοτούν στους πολίτες με διαφανείς και δημόσιες διαδικασίες για το τι πετύχανε;

Πώς προχωράμε;

Τα ερωτήματα και τα ζητήματα αυτά δεν έχουν τελειωμό. Κανείς από μας δεν μπορεί να τα θέσει όλα αυτά από μόνος του, πολύ περισσότερο να τα απαντήσει, χωρίς να καταλήξει σε γραφικότητες του τύπου «αν ήμουν πρωθυπουργός...».

Μπορούμε, όμως, να αρχίσουμε να ρωτάμε τους εκπροσώπους μας στην κυβέρνηση, στα κόμματα, στους επαγγελματικούς μας φορείς, και να απαιτούμε απαντήσεις. Είναι πολύ πιθανό να χρειαστεί να συστηματοποιήσουμε τις ερωτήσεις μας και να τις κάνουμε συλλογική υπόθεση, να αρχίσουμε δηλαδή να ρωτάμε και να απαιτούμε πολλοί (ή και όλοι) μαζί. Ακόμα καλύτερα, εκτός από τις ερωτήσεις και τις απαιτήσεις, να βάλουμε πλάτες εμείς οι ίδιοι - με το μυαλό μας, τις εμπειρίες, τη δουλειά μας - στην οικοδόμηση ενός τέτοιου σχεδίου.

Η εμπλοκή μας σε τέτοιες συλλογικές διαδικασίες συνιστά επί της ουσίας άσκηση πολιτικής, με την υψηλή σημασία του όρου. Ακόμα και αν τελικά δεν καταφέρουμε να συμφωνήσουμε στις λύσεις, έχοντας εμβαθύνει στη γνώση των πραγματικών δεδομένων, θα είμαστε σε θέση να επιφέρουμε τροποποιήσεις ικανές να αλλάξουν τα δεδομένα του προβλήματος. Αλλιώς, ενέργειες που φορούν μεν το μανδύα της πολιτικής, αλλά εξελίσσονται σε γνωσιολογικό κενό (χωρίς γνώση των δεδο-

μένων, χωρίς «συγκεκριμένη ανάλυση της συγκεκριμένης κατάστασης») είναι βαθιά απολίτικες και κατά βάση κωμικές, αφού προσομοιάζουν με το χορό των Ινδιάνων στα έργα του Χόλγουντ όπου χοροπηδάνε για να 'ρθει βροχή.

Στη φάκα;

Επιστρέφοντας εκεί από όπου ξεκινήσαμε, συνδεόμαστε διά των περιγραφών του Γιώργου Σεφέρη με την κατάσταση του ελληνικού πολιτικού κατεστημένου όταν, ενόψει της απελευθέρωσης της χώρας από τους Γερμανούς, αυτό μεταφέρθηκε από τους Άγγλους στο Cava dei Tirenni της Ιταλίας, ή «φάκα dei Greci» κατά τον ποιητή: «Είμαστε όλοι σαν ένα γιουβέτσι που κλείσανε μέσα στο φούρνο. Θα ψηθούμε όπως θα ψηθούμε, μαζί με την ντομάτα, την πατάτα, το αλάτι και το πιπέρι, και θα μας σερβίρουν όπως θα μας σερβίρουν».

Η κατάσταση σήμερα, όπως και τότε, δεν είναι φυσιολογική. Ενώ στην αρχαιοελληνική δραματολογία η καταστροφή παραπέμπει στη λύση, στο τέλος της πλοκής, στη δική μας περίπτωση, συνειπάγεται την περαιτέρω και ανεξέλεγκτη κλιμάκωση του δράματος. Οπότε; Θα περιμένουμε τον από μηχανής Θεό ή θα επιχειρήσουμε να παρέμβουμε στις εξελίξεις; Θα κάνουμε ή θα αφήσουμε να μας κάνουν;

Το Τεχνικό Επιμελητήριο της Ελλάδας, στο ύψος των καλύτερων παραδόσεών του, αλλά και ανταποκρινόμενο στις απαιτήσεις του ρόλου του ως συμβούλου της πολιτείας, με τη συμμετοχή των πολλών συναδέλφων που έχουν όρεξη για δημιουργική δουλειά, καθώς και τη συνεργασία και άλλων συλλογικών φορέων της χώρας θα μπορούσε και θα έπρεπε να αναλάβει σημαντικές πρωτοβουλίες προς την κατεύθυνση μιας κρίσιμης παρέμβασης, επεξεργαζόμενο το υπόβαθρο ενός τέτοιου σχεδίου μακράς πνοής.

«Εξοδος κινδύνου»
φωτογραφία του Alexander
Rodchenko

Ελλάδας, ήταν εκ των πραγμάτων αδιανόητη.

Στη μεταπολεμική Ελλάδα δεν εκπονήθηκε ποτέ ένα τέτοιο σχέδιο μακράς πνοής, ούτε καν στην εποχή της Μεταπολίτευσης που ανέτειλε με τόσες ελπίδες μέσα από το σκοτάδι της κυπριακής τραγωδίας. Ούτε με την πώση της χούντας, ούτε ενόψει της εισόδου της χώρας στην ΕΟΚ (όλοι γνώριζαν ότι η ιδιόμορφη ελληνική βιομηχανία θα κατέρρευε σαν χάρτινος πύργος -μέρος του σημερινού χρέους αφορά τις «προβληματικές» επιχειρήσεις που προέκυψαν- αλλά καμία σοβαρή μελέτη αναδιάρθρωσης της παραγωγικής βάσης δεν εκπονήθη-